

відповідних форм, методів і засобів фізичного виховання; підвищення обізнаності вчителів фізичної культури для успішного вирішення завдань формування в учнів готовності до вольових напружень. 3. Результати підсумкових контрольних зрізів з розробленими показниками засвідчили, що кількість учнів експериментальних класів з високим і середнім рівнями готовності до вольових напружень зросла, а з низьким – зменшилася. Так, в експериментальних класах у групі з високим рівнем сформованості вольових напружень кількість підлітків за період експерименту збільшилась на 12,7 % і склала 28,3 %, а з низьким, навпаки, зменшилась на 10,2 % і склала 15,8 %. У контрольних класах досліджувані показники характеризувалися меншою позитивною динамікою. Все це підтверджує ефективність запропонованих нами педагогічних умов формування у підлітків готовності до вольових напружень у процесі фізичного виховання в загальноосвітній школі.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ДАНОМУ НАПРЯМКУ. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування у підлітків готовності до вольових напружень у процесі занять фізичною культурою. Перспективною є подальша розробка та удосконалення методики оцінювання готовності до вольових напружень, а також вивчення вікових особливостей формування вольової сфери в учнів загальноосвітньої школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артюшенко А. О. Виховання вольових якостей в учнів середнього шкільного віку в процесі занять фізичною культурою: Автореферат дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.07 – теорія і методика виховання / Андрій Олександрович Артюшенко. – К., 2003. – 20 с.
2. Бабаян К. Л. Анализ структуры волевых качеств и особенности их проявления в процессе воспитания спортсменов: Автореферат дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 – теория и методика физического воспитания и спортивной тренировки / Костянтин Леонидович Бабаян. – М., 1970. – 21 с.
3. Бех. І. Д. Виховання особистості: Наукове видання / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
4. Voronyn A. B. Zavysymost' volevykh uslyu lychnosty ot kharaktera vneshney stymulyatsyy: Avtoref. dys. ... kand. psykholoh. nauk: spets. 19.00.07 – pedahohycheskaya u vozrastnaya psykholohyya / Aleksandr Borysovykh Voronyn. – Ryazan', 1975. – 25 s.
5. Dudnyk I. O. Formuvannya u pidlitkiv hotovnosti do vol'ovykh napruzhen' u protsesi zanyat' fizychnoyu kul'turoyu: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: spets. 14.00.07 – teoriya i metodyka vykhovannya / Inna Oleksandrivna Dudnyk. – K., 2013. – 20 s.
6. Ivannikov St. Psykholohycheskye mekhanizmy vol'ovoyi rehulyatsiyi / V. A. Ivannikov. – M: Yzd-vo URAO, 1998. – 144 s.
7. Kalyn V. K. Klyasyfikatsiya vol'ovykh yakostey / V. K. Kalyn. – U kn.: Emotsiyno-vol'ova rehulyatsiya povedinky ta diyal'nosti. – Simferopol', 1983. – S. 175–181.
8. Il'yin E. P. Psykholohiya voli / E. P. Il'yin. – Spb: Yzd-vo «Piter», 2000. – 288 s.
9. Komohorkyn St. A. Indyvidual'ni osoblyvosti vol'ovoyi aktyvnosti shkolyariv pidlitkiv: Avtor. dys. ... kand. ped. nauk: spets. 13.00.04 – teoriya i metodyka fizychnoho vykhovannya i sportyvnoho trenuvannya / Viktor Oleksandrovykh Komohorkyn. – K., 1979. – 22 s.

УДК 373.5.016:796

Дьоміна Ж.Г.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ У КОНТЕКСТІ НЕПЕРЕРВНОСТІ ТА НАСТУПНОСТІ ОСВІТИ

Викладено актуальні проблеми профільного навчання фізичної культури у старшій школі та визначено основні шляхи підвищення його якості. Розкрито об'єктивні суперечності у ланці «школа – вищий навчальний заклад» та обґрунтовано заходи щодо забезпечення неперервності й наступності освіти.

Ключові слова: профільне навчання фізичної культури, старша школа, неперервність та наступність освіти.

Дьоміна Ж.Г. Актуальные проблемы профильного обучения физической культуре в старшей школе в контексте непрерывности на преемственности образования. Изложены актуальные проблемы профильного обучения физической культуре в старшей школе и определены основные пути повышения его качества. Раскрыты объективные противоречия в звене «школа – высшее учебное заведение» и обоснованы мероприятия по обеспечению непрерывности и преемственности образования.

Ключевые слова: профильное обучение физической культуре, старшая школа, непрерывность и преемственность образования.

Djomiina Zh. H. Current issues of profile teaching of physical culture in the senior school in the context of continuity and succession education. Showing the social importance of profile teaching of physical culture in senior school. Confirmed the tends to increase its popularity among pupils and annual growth of schools of the sports profile. Set forth the actual problems of profile teaching of physical culture in senior school, including: ambiguity approaches to its organization; lack of unambiguous design technology of its content; uncertainty of monitoring system of quality pre-professional physical education; discrepancy between the criteria evaluating the success of school leavers of sports profile and the requirements of higher education. Defined the main ways to improve the quality of profile teaching physical training of pupils of senior school. Established objective contradictions at the link "school - higher school" and proposed the appropriate measures for ensure the continuity and succession of education. Reveals an objective discrepancy between the preparation of graduates secondary education with profile subject "Physical Culture" and entrance requirements for students in higher pedagogical schools with the appropriate profile. Justified the

necessity of taking steps to ensure continuity and succession of education. It is proved that one of the priority ways to improve the quality of higher education is to create conditions for the formation of successful the and preparedness of students for vocational training based on maximum approximation of purpose, content and outcome profile teaching of physical culture of senior pupils of secondary school to the requirements of higher school, ie ensuring continuity and continuity between secondary and higher education.

Key words: *profile teaching of physical culture, senior school, continuity and succession of education*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасні тенденції у європейському та світовому освітньому просторі зумовили переосмислення основної мети й відповідних завдань освіти, окреслення ефективних шляхів її якісного удосконалення, адекватного нинішній історичній епосі. Ефективне функціонування неперервної освіти залежить від оптимальності її структури та змісту, узгодженості та наступності її ступенів [6]. Відтак важливим є забезпечення якості допрофесійної підготовки старшокласників до навчання у вищих навчальних закладах через систему профільного навчання. У зв'язку з проблемою збереження здоров'я населення країни, а також стабільності потреби ринку праці в висококваліфікованих спеціалістах з фізичного виховання та спорту профільне навчання фізичної культури у старшій школі має важливе соціальне значення. Об'єктивна невідповідність між підготовкою випускників загальноосвітніх навчальних закладів з профільного предмету «Фізична культура» та вступними вимогами до абітурієнтів у ВНЗ відповідного профілю вимагає ретельного вивчення суперечностей у ланці «школа – вищий навчальний заклад» та провадження заходів для забезпечення неперервності та наступності профільного навчання та професійної підготовки.

Тема дослідження є складовою частиною тематичного плану та загальної проблеми наукових досліджень Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова «Теорія і технологія навчання і виховання в системі народної освіти».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За даними Н.А. Алік, одним з пріоритетних шляхів підвищення якості професійної підготовки є створення умов для успішної адаптації студентів до навчання, що ґрунтується на максимальному наближенні освітньо-виховного процесу у загальноосвітній школі до вишу, тобто забезпечення наступності загальної середньої та вищої освіти [1]. Це завдання вирішується за допомогою інтеграції загальної й допрофесійної освіти, переорієнтації освіти старшокласників на профільне навчання, тобто здійснення спеціалізованої підготовки учнів старшої школи на основі їх індивідуальних здібностей, пізнавальних інтересів та потреб, свідомого вибору напрямку професійного самовизначення, самореалізації та успішної соціалізації [2]. Профільне навчання щороку активніше впроваджується у вітчизняних загальноосвітніх навчальних закладах за різними напрямками відповідно до соціально диференційованих видів діяльності, зумовлених суспільним розвитком праці та соціальним попитом, хоча елективний принцип та поглиблене вивчення окремих предметів в школах України практикується вже більше 20-ти років. О.В. Котова вказує на підвищення уваги до покращення фізичного стану та формування фізкультурної освіти учнівської молоді на рівні держави, а дослідженнями І.М. Войтович зафіксовано стабільну позитивну динаміку зацікавленості старшокласників до поглибленого вивчення фізичної культури та основ здоров'я та щорічне зростання кількості шкіл спортивного профілю [4; 5]. Вивчення сучасної педагогічної теорії та практики підтверджує неоднозначність підходів до організації профільного навчання фізичної культури, відсутність чітко визначеної технології конструювання його змісту та системи моніторингу якості допрофесійної фізкультурної освіти, невідповідність між критеріями оцінювання успішності випускників шкіл спортивного профілю та вимогами подальшої освіти. Останнє свідчить про порушення наступності освіти у ланці «школа-вищий навчальний заклад». Низька якість підготовки абітурієнтів вищих педагогічних навчальних закладів фізкультурного профілю на тлі стабільно високого конкурсу при вступі об'єктивно підтверджує відсутність чітких критеріїв формування змісту профільного навчання фізичної культури у старшій школі і пояснюється очевидними недоліками в оцінюванні навчальних досягнень школярів з профільного предмету.

Таким чином, **завдання дослідження** – вивчити актуальні проблеми профільного навчання фізичної культури у старшій школі у контексті неперервності й наступності загальної середньої та вищої освіти і визначити шляхи їх усунення. **Виклад основного матеріалу дослідження.** Необхідність підвищення якості профільного навчання фізичної культури вимагає розробки чітких критеріїв формування його змісту, обґрунтування дидактичних аспектів, адаптації до сучасних вимог подальшої освіти та ринку праці, особливостей соціально-економічної інфраструктури, потреб, інтелектуального і культурного потенціалу регіону, забезпечення функціонального зв'язку та наступності між загальною середньою та вищою освітою, розробки оригінальної моделі педагогічної системи профільного навчання фізичної культури та ефективної системи моніторингу якості допрофесійної фізкультурної освіти. Аналіз досвіду провадження спортивного профілю у вітчизняних загальноосвітніх навчальних закладах та вимог подальшої професійної освіти дозволили визначити основні шляхи підвищення якості профільного навчання фізичної культури у старшій школі:

- 1) забезпечення попередньої допрофільної стадії підготовки учнів основної школи шляхом організації спеціалізованих класів, елективних груп тощо;
- 2) розробка навчальних планів старшої школи (профільного пакету предметів) на основі вимог майбутнього професійного вибору, об'єктивних тенденцій розвитку освіти й науки, індивідуальних потреб, інтересів та можливостей учнів, регіональних, кадрових і матеріально-технічних умов закладу середньої освіти;
- 3) формування стійкої системи підвищення мотивації та професійного самовизначення учнів основної школи, а також залучення батьків у визначення майбутнього навчального профілю;
- 4) врахування у формуванні змісту профільного навчання фізичної культури вимог подальшої освіти та формування відповідних компетентностей;
- 5) вдосконалення системи оцінювання успішності вивчення профільного предмету «Фізична культура» та основі врахування вимог вступних випробувань у ВНЗ відповідного профілю.

Адекватне змістове наповнення профільного навчання фізичної культури, його повноцінне навчально-методичне забезпечення та комплексна система оцінювання якості підвищують ефективність допрофесійної підготовки випускників, їх успішність при складанні вступного випробування з профільного предмету у ВНЗ. Зміст профільного навчання фізичної культури старшокласників повинен, по-перше, забезпечувати якісну загальноосвітню підготовку учнів, по-друге – підготовку до здобуття майбутньої професійної освіти, по-третє – формувати початкові професійні знання, вміння, якості та компетентності. Врахування в системі оцінювання успішності школярів вимог ВНЗ відповідного профілю до підготовленості вступників забезпечує успішну адаптацію студентів, реалізує наступність загальної середньої та вищої освіти, підвищують ефективність подальшого професійного навчання. Профільне вивчення предмету «Фізична культура» у старшій школі здійснюється за навчальною програмою (В. Єрмолова та ін, 2010 р.) [3]. Програма орієнтована на ознайомлення учнів старших класів з основами професійної діяльності фахівців фізичного виховання (вчителя фізичної культури, тренера з виду спорту), оволодіння ними базовими теоретичними знаннями, початковими методичними й практичними вміннями педагогічної діяльності, а також на підвищення майстерності в обраному виді спортивної діяльності.

Програми вступних випробувань з фізичного виховання у педагогічні ВНЗ, що готують вчителів фізичної культури та тренерів з виду спорту, передбачають складання спеціально розроблених нормативів загальної фізичної підготовленості, які визначають рівень розвитку основних рухових якостей, і різняться лише вибором відповідних тестів та рухових показників, що ними визначаються, кількісними шкалами оцінювання та урахуванням спортивної майстерності. Це вимагає від вступників відповідної підготовленості, рівень якої зумовлює успішність участі у творчому конкурсі. Водночас за навчальною програмою з фізичної культури для спортивного профілю навчання результати, показані учнями під час визначення стану фізичної підготовленості, не оцінюються і є лише орієнтирами для подальшої корекції роботи учнів, а головними критеріями оцінювання навчальних досягнень школярів є комплексне оцінювання знань, техніки виконання та нормативного показника рухових дій відповідно до обраних способів фізкультурно-спортивної діяльності (модулів). Таким чином, виникають суперечності між критеріями оцінювання успішності профільного навчання фізичної культури та вимогами, що висуваються до абітурієнтів педагогічних ВНЗ на відповідні напрями підготовки. Практика показує, що результати деяких тестів оцінки рухової підготовленості під час вступного випробування доволі низькі, а іноді взагалі абітурієнт нездатний їх виконати (наприклад, плавання, згинання і розгинання рук в упорі лежачі, підтягування). Така ситуація нерідко зустрічається і серед випускників шкіл спортивного профілю. Вищезазначене обґрунтовує необхідність удосконалення критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з профільного предмету «Фізична культура» з позиції обов'язкового оцінювання загальної фізичної підготовленості. Тим самим забезпечується готовність вступників до участі у творчому конкурсі з у педагогічні ВНЗ та підвищується якість підготовки випускників профільних шкіл.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. Таким чином, однією з актуальних проблем профільного навчання фізичної культури визначено об'єктивну невідповідність між підготовкою випускників загальноосвітніх навчальних закладів з профільного предмету «Фізична культура» та вступними вимогами до абітурієнтів у педагогічні ВНЗ на відповідні напрями підготовки. Подолання суперечностей у ланці «школа – вищий навчальний заклад» вимагає розробки чітких критеріїв формування змісту та оцінювання якості профільного навчання фізичної культури старшокласників, що сприятиме забезпеченню неперервності та наступності загальної середньої та вищої освіти.

ПОДАЛЬШЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЛАНУЄТЬСЯ у напрямку визначення критеріїв формування змісту профільного навчання фізичної культури у старшій школі загальноосвітніх навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алік Н.А. Допрофесійна підготовка майбутніх учителів освітньої галузі «Технологія» в умовах профільного навчання: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Наталя Анатоліївна Алік. — Чернівці, 2009. — 19 с.
2. Бібік Н. М. Проблема профільного навчання в педагогічній теорії і практиці / Бібік Н. М. // Педагогічна і психологічна науки в Україні: до 15-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – К., 2007. – Т. 2: Дидактика, методика, інформаційні технології. – С. 95–106.
3. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Фізична культура (спортивний профіль)» [Електронний ресурс] / авт.: В.М. Єрмолова та ін., 2010. - Режим доступу: rmpkleninsport.ucoz.ua/publ/dokument_i_vchitelja/ programi.- Загол. з титул. екрану.
4. Voytovych I.M. Dynamics implementation profile education for high school sports destination in Ukraine / I.M Voytovych // Pedagogy, psychology and medical-biological basis of physical education and sport. - 2012. - № 6. - P. 41-46.
5. Kotova O.V. Profile teaching by sports direction in senior school, its essence and problems / O.V. Kotova // Bulletin of Zaporizhzhya National University. 2012. - № 1 (7). -P. 48-53.
6. Patrick J. Renihan. Leadership Succession for Tomorrow's Schools / Patrick J. Renihan // International conference on new horizons in education: Procedia - Social and Behavioral Sciences. -№ 55. – 2012. – p.138 – 147.

УДК 37.014.15

Єжова О.О.
Сумський державний університет

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті проаналізований зміст освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» у Державних стандартах початкової та базової і повної загальної середньої освіти. З'ясовано, що зміст галузі побудований на компетентнісних засадах. Вимагають доопрацювання мета, завдання, перелік знань, вмінь і навичок, які знаходяться в основі формування здоров'язбережувальної компетентності учнів. Пропонується розглянути можливість викладання предмету «Основи